

O lume de umbre si tenebre

Tales in a Minor Key, o colectie de nuvele de Peter Freund

De Getta Neumann

Titlul colectiei de nuvele a lui Peter Freund, *Tales in a Minor Key*, e caligrafiat delicat pe coperta de culoarea mocirlei, pe care se contureaza siluete intunecate suspendate deasupra unui pod de fier. Precum coperta, lumea din povestiri este sumbra si infricosatoare, cu atat mai mult ca, in mare parte, defileaza pe strazile bine cunoscute noua, celor originari din Timisoara.

Peter Freund, profesor emeritus la Universitatea din Chicago, fizician de renume, descinde dintr-o cunoscuta familie timisoreana, cu stramosi de la inceputul secolului al XIX-lea, care se odihnesc in cimitirul evreiesc de pe Calea Lipovei. Plecat in 1959 din Romania, a obtinut doctoratul in fizica teoretica la Universitatea din Viena, iar din 1965 activeaza la Universitatea din Chicago. Alaturi de munca de cercetare si de publicatii de specialitate, a publicat in ultimii ani nuvele, povestiri, eseuri.

Un univers concentrationar, fie el fascist sau comunist, zamisleste monstri. In Romania comunista, cand mizeria si teroarea dominau viata de toate zilele, fiecare se temea pentru pielea lui, toti se temeau unul de altul. O societate intesata de *Spitzel*, informatori recrutati de Securitate, nimicea omenia, distrugea relatiile umane.

La Zürich se intalnesc din intamplare Cojocaru, fostul presedinte al consiliului municipal din Timisoara, Viorica, sotia lui nimfomana, Robbie Fein, fost timisorean si un bancher elvetian, la care primii si-au depus averea. Cojocaru a facut avere extorcand bani de la evreii care primeau viza de plecare din tara, viza cu o valabilitate de 3 zile. Daca nu i se platea o suma considerabila, Cojocaru retinea certificatul care atesta ca apartamentul a fost predat in regula, astfel ca respectivii nu mai puteau parasi tara, ramaneau fara nimic, fara locuinta, doar cu cateva lazi umplute cu putinul permis pentru emigrare. Robbie Fein, unul din cei care au fost constransi sa se achite de aceasta taxa-mita, prefera sa pastreze tacerea. Insatiabila Viorica ii oferise pe vremuri lectii de initiere in ale dragostei. Iar bancherul e din cand in cand vizitat de ganduri vagi despre evreii respinsi la granita in timpul razboiului si banci refuzand sa faca cel mai mic efort pentru a-i salva. (Titlul nuvelei : *Rational Expectations*)

Lacomi si fara scupule sunt aproape toti, de orice nationalitate sau religie or fi. Te trec fiorii cand citesti in *Feeding the Piranhas* despre doi evreii stabiliti in

Portugalia dupa razboi, care ajuta nazisti sa obtina bilete de vapor pentru a trece oceanul. Ca plata, primesc actiuni de la firme germane, care, cativa ani mai tarziu, devin pretioase. Cei doi transporta apoi in bancile elvetiene valizele pline de hartii de valoare, valize din care emana "duhoarea sangelui evreiesc varsat" ("reeking of Jewish blood"), asa cum constata, lucid, dar fara mustrari de constiinta, unul din ticalosi.

Multi sunt fatarnici si lasi. Cei care, din oportunism cras, isi abandoneaza identitatea si comunitatea, sunt tratati cu dispret de catre autor. Intr-o povestire incinsa de energia tenebroasa a raului pur, *Dachau Idyll*, o pereche de evrei imigrati din Romania in Germania, se leapada de iudaism, isi reneaga neamul si trecutul pentru a se contopi intr-un grup cu trecut hitlerist. Sotia, marginita si odioasa, povesteste, inconstienta de degradarea sa umana. Dezgustul autorului pentru asemenea specimene il resimtim si noi, cititorii.

"Dumnezeul Atotputernic insusi, asemenea multor soprane si tenori inaintea lui, a descoperit cu durere ca Koloman Goldreich, critic muzical la *Temesvarer Tagesblatt*, nu era usor de satisfacut. ", incepe nuvela *Koloman's Cross*. "Nemultumit" cu Dumnezeul lui Abraham, Isac si Iacob, Goldreich se converteste la catolicism si devine un antisemit zelos. Intr-o scena hilara, e luat in batjocura, si isi primeste pedeapsa bine-meritata.

Deosebit de savuroasa prin ironie si auto-ironie, prin umorul tineresc, e naratiunea despre miscarile de protest din 1956 in care Peter Freund insusi a fost antrenat. Era in 1956, in Ungaria izbucnise revolutia, generalul Eisenhower declarase ca daca tarile satelite ale Uniunii Sovietice cer sprijin sa scape de jugul comunist sovietic, le va veni in ajutor.

In aceasta atmosfera de razvratire si speranta, Peter, 19 ani, student la Politehnica, e prins de valul manifestantilor si cuprins de "that oceanic feeling", *le sentiment océanique* definit de Romain Rolland si adoptat de Freud (Sigmund, nu Peter, si Freud fara n !). Tinerii plutesc pe aripile entuziasmului, se vad luptatori pentru o cauza dreapta, puternici si invingatori. Dar gluma se ingroasa, se pomenesc fata in fata cu soldati cu arma tintita spre ei. Euforia se evaporata, barbati redevin tinerei, din "sentimentul oceanic" nu ramane nici macar o baltoaca. Infruntarea dramatica intre armata si revolutionari se adevereste a fi ciocnirea intre studenti alintati (Peter cu parul uns cu ulei de ricin -tratament impus de mama lui grijulie), cu gandul mai mult la fete decat la politica, si soldatii neobisnuiti sa traga, nepregatiti pentru un conflict armat. Totul se termina printr-un final de farsa, demn de acele vremuri. (*Ah, That Oceanic Feeling !*)

Cat de greu era sa ramai un om de bine in acel regim ! Medicul Moritz Taussig este chemat la un bolnav pe care-l diagnosticheaza cu hepatita infectioasa. Vrea sa-l interneze, dar acesta marturiseste ca este urmarit de Securitate. Tracasat de informatori la cabinetul lui de medic, Moritz este convins ca i se intinde o capcana. Daca nu denunta omul, va fi arestat, el si nevasta. Dupa ce se framanta

o noapte intreaga, Moritz merge la politie. In aceeasi zi, chinuit de vina si remuscari, este doborat de un infarct.

Intors in tara dupa 1989, autorul, revoltat de marsavia multora in timpul regimului trecut, confrunta fosti securisti. E pus la punct rapid. "*Curajul* americanilor ma lasa rece. (Ii spune o prietena) Nu e cam tarziu sa te pui cu ticalosul asta (securistul)? " Altul il sfideaza: "In timpul cosmarului ai stat comod in America, iar acum vii aici si ne judeci de parca am fi inculpati la tribunal. " Cei care nu au trecut prin infernul comunist, nu au dreptul sa judece, caci nimeni nu poate afirma cu certitudine cum ar fi reactionat in asemenea conditii. Dupa schimbarea de regim din 1989, se spunea cu amaraciune : "Ne-au furat viata !" S-au zbatut in zadar, au ramas prinsi in plasa, multi si-au vandut sufletul.

Scriitorul patrunde cu ochi necrutatori omenirea dezumanizata cu si prin sistem. Ramane insa o constanta marea lui dragoste pentru Timisoara, pentru orasul in care rasul devine hohot, in care apetitul pentru iubire si tot ce e bun si frumos nu piere, in care pofta de viata invinge.

Cartea pe amazon :

http://www.amazon.com/Tales-Minor-Key-Peter-Freund/dp/1468040383/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1333571414&sr=8-1

Peter Freund

http://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Freund

U.of C. physicist, writer brings us back to vanished life of postwar Europe
By Barbara Brotman

<http://www.chicagotribune.com/news/local/ct-talk-brotman-physicist-20120324%2c0%2c693408.column>

Kirkus' Review: Tales in a Minor Key

<https://www.kirkusreviews.com/book-reviews/peter-freund/tales-minor-key/#review>